

Paniekerige mensen. Een kleine bloemlezing uit kranten

Kees Kok

Uit kranten

*De derde prijs, in Spanje, voor een gedicht,
dat was een roos van brons. De tweede prijs
een roos van zilver. Het vers dat men
het allermooiste vond, dat won een werkelijke roos.
Een roos die helemaal uit roos bestond.*

*Nu zie ik in de krant: de gouden tijden
zijn voorbij. Komen dan eindelijk
de echte?*

uit: Judith Herzberg, Soms vaak, 2004

Beledigen

Vier dagen na de moord op Theo van Gogh hielden de vrienden van Ayaan Hirsi Ali een bijeenkomst die ze plechtig het 'Laatste Avondmaal' noemden. Aanwezig waren de apostelen Paul Cliteur, Paul Scheffer, Jaffe Vink, Afshin Ellian, Silvain Ephimenco, Hans Jansen (arabist), Leon de Winter en Herman Philipse. Allemaal verkondigers van de ware liberale leer. 'Onder gelijkgestemden heb je aan een half woord voldoende,' verklaarde Jansen na afloop tevreden. Het is duidelijk dat deze gelijkgestemden de mening van Jansen delen dat 'onze cultuur'- de westerse - 'niet alleen de belangrijkste, maar ook de meest hoogstaande en efficiënte is'. En dat het beledigen deel uitmaakt van deze hoogstaande cultuur: 'Beledigen moet kunnen; als de koran mag schelden, waarom Theo van Gogh dan niet.' En grapjes maken mag helemaal. Rechtsfilosoof Ellian gaf daartoe op diezelfde vierde dag in een speciale bijlage van de Volkskrant nog enige wenken: 'Als op televisie en in honderden theaterzalen over de islam grapjes worden gemaakt, en ook als de academici de islam kritisch gaan benaderen, dan leert dat de moslims tolerantie. Kom op vrienden, betreed de bordelen en de gruwelkamers van Mohammed A. en Allah, daar vindt u enorme inspiratie. Kom op collega-academici, leg de islam op de snijtafel van de filosofie. Anders is de vraag hoeveel moorden onze samenleving kan verwerken.'

Naadloos sluiten daarbij aan de pleidooien voor meer wettelijk gesanctioneerde controle en repressie van mogelijke terroristen en recentelijk van mogelijke eerwraakberamers. En altijd weer fier voorop Hirsi Ali, enthousiast geëscorteerd door een kokette Van Aartsen en een verbeterde Verdonk.

Ethiek

'Paniekerige mensen geloven in radicale oplossingen, en die bestaan niet. Het huidige geweld heeft een lange voorgeschiedenis van verziekte verhoudingen. Het zou funest zijn als we ons nu alleen zouden concentreren op het publicitair gezien meest spectaculaire en electoraal gezien meest winstgevende werk, dat van de inlichtingendienst, politie en justitie, en als we de minstens zo noodzakelijke, maar veel moeizamere leerprocessen op de lange termijn zouden vergeten.' Dat schreef Cyrille Offermans op 23 december 2004 in NRC Handelsblad. In een belangwekkend opstel gaat hij tegen die 'paniekerige mensen' en de neo-moraalridders in op zoek naar een 'ethiek van de sterkere': 'Meer dan het oppoetsen van oude normen en waarden hebben we behoefte aan een ethiek van de sterkere, die trouwens met evenveel recht een ethiek van de geluksvogel genoemd mag worden. Dat is er een

die zich het lot van de zwakkere aantrekt zonder hem te laten merken dat hij de zwakkere is, of dat nu gebeurt door misplaatst triomfalisme of door kleinerend medelijden. Een belangrijk element van die ethiek is discretie: gestraft worden, verliezen, je ongeluk moeten accepteren, pijn of armoede lijden - het is allemaal al erg en moeilijk genoeg; het ook nog eens nodeloos openbaar maken, en erger, tot voorwerp van hoon en spot, is onverdraaglijk.' Dus geen 'grapjes' over de islam? Offermans: 'Die worden aan stamtafels, op hangplekken en in klaslokalen ruimschoots genoeg gemaakt om te weten wat daar de essentie van is: Turken en Marokkanen inpeperen dat ze nu eenmaal inferieur zijn aan ons, blanke Nederlanders. Ze dienen niet de ontwapening maar de meutevorming. Het lachen dat daar opklinkt heeft niets bevrijdends, het is het voorstadium van verslinden.'

'Grapje' van Filip Dewinter in een interview met de Volkskrant (29 januari 2005): 'De multiculturele samenleving is een supermarkt. Omar Ben Yousef de fundamentalist komt binnen met zijn karretje en zegt: Leuke boel hier! Ik pak de artikelen die ik nodig heb. Oh, de werkloosheidssteun, dat vind ik wel aardig. En de sociale huisvesting. Tof. Maar die taal, dat interesseert me niet. En me aanpassen, nee, dat ook niet. Dan gaat hij naar de kassa zonder af te rekenen. Multiculturalisme is een perfide vorm van oplichting.' Aldus de valse profeet aan de stamtafel van het Vlaams Belang. Binnenkort ook met Nawijn geserveerd in Nederland?

Honger naar identiteit

Dan liever luisteren naar mensen als Mahmoud Darwish, een van de meest gevierde dichters van de Arabische wereld, die onlangs de Prins Claus Prijs 2004 in ontvangst nam: 'De eerste stap die Nederland moet zetten, is immigranten het gevoel te geven gelijkwaardig te zijn. Maar zij moeten van hun kant uw cultuur en wetten respecteren. Moslims sterven van honger naar identiteit. Ze moeten het gevoel krijgen geaccepteerd te worden. Ze zijn dan relaxter'(ook in de Volkskrant, 1 december 2004).

Offermans daarover: 'Moslims ervaren hun achterlijkheid elke dag in de vorm van wantrouwen, minachting en discriminatie, vaak genoeg ook nog als ze zich daaraan met veel moeite ontworsteld denken te hebben. Ze zien, horen, voelen elke dag dat ze tot de "anderen" behoren, tot een cultuur van verliezers.' Mohammed B., bijvoorbeeld, was goed geïntegreerd, stelt socioloog Dick Pels in Trouw (4 december 2004) vast: 'Hij had idealen, een opleiding, hij was er bijna, maar hij werd tegengehouden, gediscrimineerd. Zijn aanvraag voor subsidie voor een wijkcentrum werd met twee afwijzende regels afgedaan. En toen heeft hij een andere identiteit gevonden, via internet: hij werd fundamentalist. Hij is er zo ingezogen, in dat systeem van zekerheden. Het probleem is dat veel moslims het gevoel hebben dat ze er bijna zijn maar worden tegengehouden. Al gebruiken die geen geweld, en terecht.'

Het is trouwens maar de vraag of een groter percentage moslims casu quo allochtonen geneigd is tot geweld dan autochtonen. We zullen hier niet ingaan op de zware criminaliteit, noch op de praktijken van de Hell's Angels, en ook niet op liegende politici, corrupte ambtenaren en frauderende managers.

De verontwaardiging van Karin Spaink over al die mensen die vragen of de moslimgemeenschap zich alsjeblieft wilde distantiëren van de moord op Van Gogh, is dan ook terecht. Ze scheef in Het Parool van 16 november 2004: 'Ik vond dat een ronduit onbeschoft verzoek: iedere fatsoenlijke burger verwerpt moord immers, zodat de grondslag van het verzoek niets anders was dan een verkapte motie van wantrouwen aan het adres van alle moslims... "Diep in ons hart geloven wij dat jullie die gruweldaad steunen. Spreek ons tegen."

Religie of cultuur?

Volgens een recent Nipo-onderzoek vindt nog geen drie van de tien Nederlanders de bijdrage van de islam aan maatschappij en politiek positief. Ook Hirsi Ali houdt hardnekkig vol dat alle ellende voortkomt uit de islam. In een van de eerste interviews met haar, door Colet van der Ven, zei ze: 'Sinds ik in Nederland woon, gaat het alleen maar over de immigratie en integratieproblemen van allochtonen, maar hét probleem is de islam. Dat valt niet te ontkennen' (in De zoontjesfabriek, Amsterdam 2002, p. 17).

In zijn boek *De globalisering van de islam* (Amsterdam 2003), waarvan onlangs de tweede druk verscheen, analyseert Olivier Roy: 'Het hele culturalistische debat berust op een voortdurende verwarring van cultuur en religie, en belandt tenslotte in een vicieuze cirkel doordat het of van de cultuur of van de religie de allesbepalende oorzaak maakt.'

Roy beziet het moslimfundamentalisme vanuit een geheel ander perspectief dan onze 'paniekerige mensen': 'Het geweld van moslimradicalen hoort eerder thuis in de sfeer van het anti-imperialistische protest dan in een religieuze traditie. We hebben te maken met de naweeën van de kolonisatie, die door de Amerikaanse hegemonie plotseling een nieuwe dimensie hebben gekregen.' Dat soort geluiden past natuurlijk niet binnen het neoliberale fundamentalisme van de VVD waartoe ook Hirsi Ali zich heeft bekend. Dichter Mahmoud Darwish bevestigt Roys visie, en die van Offermans, als hij zegt: 'We zijn getuigen van een botsing tussen fundamentalisten en modernisten. De oorlog van de fundamentalisten is gericht tegen de moderne tijden. Ik ben ervan overtuigd dat zij gestopt kunnen worden als we de voedingsbodem, de oorzaken wegnemen. Dat betekent dat we wezenlijke problemen zoals armoede, bezetting, wanhoop en onderdrukking moeten wegnemen. Het antwoord dat de christelijke evangelisten in Amerika, president Bush voorop, bedacht hebben door de wereld in twee kampen - goeden en kwaden - te verdelen, leidt alleen maar tot rampspoed. De christelijke evangelisten zijn in mijn ogen ook fundamentalisten.'

Vele fundamentalismen

Neoliberaal, christelijk en moslimfundamentalisme: ze zijn inniger met elkaar verknoot dan we denken.

In Nederland lijkt de rol van het christelijk fundamentalisme te zijn overgenomen door de Verlichtingsfundamentalisten met hun rabiante verdediging van de vrijheid van meningsuiting casu quo het recht op de 'eigen mening', waarbij fatsoen en verdraagzaamheid het moeten ontgelden. Offermans: 'De eigen mening is hier tot hoeksteen van de samenleving verklaard, tot het eerste en onaantastbaarste van alle mensenrechten. Op de televisie heeft het onbeheerste babbelen de notie van een behoorlijk gesprek ver in de herinnering teruggedrongen. Woeste interrupties, op de man spelen, demagogie in alle maten en soorten - we worden er dagelijks mee om de oren geslagen. Dat Fortuyn, gedwarsboomd redder des vaderlands, postuum tot de grootste Nederlander is benoemd, is veelzeggend: het markeert het einde van een vanzelfsprekende traditie van erasmiaanse verdraagzaamheid.'

Interessant in dit verband is ten slotte nog de observatie van Siep Stuurman in *NRC Handelsblad* van 20 november 2004: 'We moeten ons realiseren dat godsdienstige minderheden zichzelf eerder religieus identificeren dan meerderheden. Bij nadere beschouwing blijkt echter dat de religieuze cultuur van de jonge moslims dezelfde ambivalenties begint te vertonen als de postchristelijke cultuur van de autochtone meerderheid. De autochtonen projecteren hun angst voor het eigen religieuze verleden en hun ambivalentie over hun eigen religieuze behoeften op de

nieuwkomers, en de nieuwkomers projecteren hun onzekerheden over hun plaats in de samenleving en over het verlies van oude religieuze bindingen op de autochtonen.'

Dat klinkt ingewikkeld en dat is het ook, maar het komt dichterbij de werkelijkheid dan de paniekerige observaties die de noodzakelijke en veel moeizamere leerprocessen op de lange termijn (Offermans) in de weg staan.

uit: Roodkoper, 9e jaargang, nummer 4 – winter 2004